

Mért fekszel jászolban, ég királya?
Visszasírsz az éhes barikára.
Zenghetnél, lenghetnél angyalok
közt:
mégis itt rídogálsz, állatok közt.

Bölcs bocik szájának langy
fuvalma
jobb tán mint csillag-úr szele
volna?

Jobb talán a puha széna-alom,
mint a magas égi birodalom?

Istálló párája, jobb az neked,
mint gazdag nárdusok és kenetek?
Lábadhoz tömjén hullt és arany
hullt:
kezed csak bús anyád melléért
nyúlt...

Becsésnek láttad te e földi test
koldusruháját, hogy fölvetted ezt?
S nem vélted rossznak a zord
életet?
Te, kiről zengjük, hogy
megszületett!

Szeress hát minket is, koldusokat!
Lelkünkben gyújts picit gyertyát,
sokat!
Csengess éjünkön át, s csillantsd
elénk
törékeny játékunkat, a reményt!

(*Babits Mihály: KARÁCSONYI ÉNEK*)

KOINONIA
XXVI. évfolyam 12. szám
2019. december

Bulányi György: Örülj kedves Szűz!	4229
Bulányi György: Karácsony töviben	4232
Bakonyi István: Interjú Bulányi Györggyel	4235
Zsombok György: A Mi Atyánk	4238
Király Ignác: Helytállás	4244
Bulányi György: Karácsony 1957-ben	4245
Barcza Barna: Rendhagyó elmélkedések...	4249
Lori Borgman: A józan ész halálára	4251
Merza József: A kisközösség	4252
Schanda Beáta: Beszélgetés...	4256
FALFIRKA	4259

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért,
mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

BULÁNYI GYÖRGY

ÖRÜLJ, KEDVES SZŰZ!

ERDŐSI JÁNOS humanista volt. Latinosította is családnevét SYLVESTER-re. Erazmus tanítványaként görög eredetiben olvasta az Újszövetséget. Le is fordította. Közel félévezred telt el azóta, hogy Sárvarott ki is nyomtatták fordítását. Nádasdy Tamás volt a költségeket álló mecénás. Facsimile kiadásban párezer forintért akármelyikünk megvásárolhatja a testes kötetet.

A mecénás még a pápával is levelezett, s öntudattal írta neki, hogy ő "nem luther". A mi Sylvesterünk is katolikus maradt. Miként Mestere, Erazmus is, akit a Balgagaság dicséretében bizony "megemészt a buzgóság házadért", ahogyan János evangélista írja a Zsoltáros nyomán a kötélből ostort fonó Jézusról. Jézus ostort font és zsidó maradt; nem

szakított sem Templommal, sem zsinagógával. Erazmus is keményen fogalmazott: nem kímélt pápát, püspököt, teológust..., és katolikus maradt. A mi Sylvesterünk - ugyanígy. Gyermekek és ifjú korában imádkozta buzgón azokat a szavakat, amelyekkel Gábiel arkangyal tudtára adja egy názáreti lánynak az eljövendő nagy eseményt. Valakinek a világra jövését, amiről - idestova már kétezer esztendeje - nem akarunk megfélemlkezni, s aminek okán az idén is tollat ragadok, hogy emlékének fenntartásáért megtegyem, ami tőlem telik. Azokkal a szavakkal imádkozott bibliafordítónk, melyekkel én még ma is morzsolgatom az olvasót: Ödvözlégy Mária, malasztal teljes...

De férfikort érvén s görög nyelvi tanulmányaiban előre haladván izlelgetni tudta már a Lukács által görög nyelven megőrzött szavakat: Khaire, kekharitómené! E kettőből az első, a khaire olyan, mint kultúrkörünkben a "jónapot", mint a kínaiaknál a "verjen a szíve erősen", vagy mint szubkultúránkban a "helóó". Rangosan fordítva: köszöntlek, üdvözöllek, légy üdvözölve. Szent István századában valaki, aki tudott latinul is, magyarul is, rangosan magyarázta az Ave Mariát. Magyarázata fennmaradt ezer éven át, eljutott 500 esztendő megannyi imádkozó nemzedékén keresztül bibliafordítónkhoz is, és újabb félezer esztendő múltán eljutott hozzám is, aki édesanyámtól tanultam meg összetett kézzel mondani: Ödvözlégy..., malasztal teljes. De Erdősi János megtörte ezt a hagyományt. Azért tehette, mert tudta, hogy a khaire az "örülök" jelentésű ige felszólító módja. S ezenfelül arra is gondolhatott, hogy Gábiel komoly férfiú volt, Mária pedig eljegyzés korú, 13 év körüli leányka, és furcsa lett volna őt tisztes mátrónaknak kijáró, rangos szóval köszönteni. Mindezt csak úgy gondolom, hogy gondolhatta Jánosunk. Az viszont írva is van, hogy a kislány megzavarodott, félelem fogta el a különös látogatótól s annak őt köszöntő szavaitól. Az Úr, Maga, volna övele, Máriával? Ez aztán igazán indíthatta érző szívű humanistánkat: ne féljen annyira a lány, ha már egyszer jó hírt, a lehető legjobbat, viszi neki Gábiel, magát a JÓHÍRT!... - kergetőzhetett a gondolat fordítónk agyában. Valahogy így történhetett, hogy a korábbi félezer esztendőn át Máriát magyarul dicsérik imádságától megszentelt, de meg is kopott szavakat nagybátran lecserélte erre a félezred év után is annyira fakadásüdén ható szóra: Örülj, Mária!

Amikor szavait mondja, Gábiel tudja már, hogy minek örüljön Mária, de a kislány nem tudja még. Így aztán Gábiel számára a lány - kekharitómené. Gábiel nem beszélhetett görögül, csak arámul szólhatott, ha azt akarta, hogy a lány értse őt. "Minden nípnek az ű nyelvín" - hirdeti az első magyar nyelvű disztichon, melyet történetesen éppen a mi humanistánk alkotott, s be is rakta azt bibliafordításába előszóként.

Amikor mi, magyarok ide érteztünk

Pannóniába, s az "avarok pusztájába", ha gyéren is, de szlávok lakta földre jutottunk. Ide érkezésünk előtt néhány évtizeddel jött Tesszalónikából két görög pap, Szent Cyrill és Szent Method, akik megmagyarázták a Pannóniával akkor határos Morvaország ugyancsak szláv népeinek, hogy az arkangyal azt mondta a lánynak, hogy az malasztal teljes. Persze szlávul mondta, de az csak egy kicsit hangzott ettől másképpen. Ezt onnan lehet tudnunk, hogy amikor szláv vagy olasz, vagy akármilyen nyelvű papok nekünk, magyaroknak akarták magyarázni a gábieli szavakat, egyikük azt gondolta, hogy ő bizony nem töri magát. Nem, mert ha Cyrill és társa azt mondta, hogy milosztly a helyes fordítás, akkor legyen ez jó a magyaroknak is. "Mennyi milosztben" teremté meg Isten Ádámot - hallja majd 300 esztendővel később is a Halotti Beszéd hallgatósága egy temetés alkalmával. A mi erazmistánknak ez a szó - akárminő okon is, de nem tetszhetett. Megállapította, hogy az eredeti szövegben egy nőnemű melléknévi igenév áll, melynek igéje azt akarja kifejezni, hogy kedvelnek valakit. Akit kedvelnek, az pedig az őt kedvelő számára kedves. A melléknévi igenév nőnemben áll, s ha a kedvelt személy éppen egy fiatal leány, akkor a 16. század magyar nyelvén a megszólítás nem is hangozhat másképpen, csak így: Kedves Szűz! (Még két századdal később Faludi Ferenc nagybőjtői és ma is ismert énekében is: "Szűzek, ifjak sírjátok..."; s nem "lányok", vagy "hajadonok".)

Megvallom: engem több okon is elbűvöl e poeta doctus fordítási bravúrja. Másokat viszont nem bűvölt el. Sem korábban, sem később. Még Erdősi századában, annak végén, a török hódoltságából kimaradt karéj átellenes táján, az abauji Vizsolyban Károli Gáspár, az immár helvét hitű gönci prédikátor - a középkor századaival s Erdősi újításával mit sem törődve - így magyarájt: "kegyelembe fogadott". Hát nekem ez kevésbé tetszik. Akkoriban sem lettem volna ezzel a nemtetszésemmel egyedül. Nem, mert alig telik el egy újabb emberöltő, s Káldy György jezsuita kiadja Bécsben a maga fordította Bibliát, melyben - szépen, nem szépen, de - visszatér a középkori hagyományhoz: "Ödvözlégy, malasztal teljes."

Se Erazmus, se Erdősi nem járt sikerrel. Erazmus sikertelensége 30 éves vallásháborút zúdított Európára. Még jó, hogy Erdősié csak két magyar nyelvet eredményezett: a protestáns magyar és a katolikus magyar nyelvet. Franciaországban az hugenották ivadékai már leültek a katolikusokkal egy asztalhoz, s van közös - bőséges jegyzetanyaggal is ellátott! - szentírásuk. Nekünk még nincs ilyen. De ez nem tart vissza attól, hogy 1995-ben, karácsonyra készüljön, Erdősi Sylvester János szavával köszöntsem azt a lányt, aki lehetővé tette mindannyiunk számára a karácsony

örömét, mert igent mondott a Gábrieltől közvetített isteni üzenetre, mely így kezdődött: Örülj, kedves Szűz!

Kegyelembe fogadott, kegyelemmel teljes...- így hangzik a mai protestáns, ill. katolikus fordítás. Nem tudok, mit kezdeni velük, mert a páli megváltáselmélet határozza meg mindakettőt. Sylvester fordítását viszont annak a Lukácsnak görög szövege határozza meg, aki tudott görögül, de "Pálul" nem tudott. Nem tudott, bár útjain kísérőtársa volt Pál apostolnak. Lukács csak annyit tudott, hogy Gábiel Istene kedveli ezt a názáreti lányt, vár az igenjére, és várakozásában nem csalatkozik. Nem, mert érdemes Istennek szövetségre lépni vele; lehet számítania Máriára. Lehet, mert a lány kiváltságokat nem igényel magának, csak szolgálni akarja Istenét. Hiába is kérne kiváltságokat. Legalábbis Istentől hiába, mert Isten maga a Szeretet, s az isteni szeretet, az agapé, éppen attól szeretet, mert nem ismeri, hogy valakit szeretek, valakit meg "nem szeretek". Ez az isteni szeretet nem kivételez: mindent ad mindenkinek. Aki nem ad mindent, nem isteni módon szeret; s az sem, aki csak valakiknek akar adni, s nem mindenkinek. A Szeretet nem ismer olyasmit, hogy kegyelembe fogadott, meg kegyelembe nem fogadott. Meg olyasmit sem ismer, hogy valaki teljesen megajándékozott, más valaki pedig nincs teljes mértékben megajándékozva Istentől. Ez a "nagyságos Karok és Rendek" világa volna... Az a világ, amelyből nem lesz majd semmije Annak, akit a Szűz a betlehemi éjszaka istállójában világra hoz. Semmije, de semmije, mert az istállóban megszületett Gyermek férfikort érven majd arról az Isten Országáról álmodik és tanít, mely legyőzi, mert leváltja - eszmében is, gyakorlatában is - a kiváltságokat ismerő világot.

Ezért aztán istállóban gyermeket szülő Mária, 1995 karácsonyára készülön, kedvelt humanistám szavával köszöntlek: Kedves Szűz! S az angyallal együtt én is mondom Neked, hogy örülj. Örülj nagyon sok okon. A legeslegutolsó sorban örülj annak is, hogy Téged én tisztellek, s nagyon szeretlek. Erre persze mondhatod - huncut női mosollyal is talán -, hogy udvarlok Neked, pedig nem is láttalak soha. Én pedig válaszolhatom, hogy így könnyebb a dolgom. Mivelhogy nem láttalak még soha, formálhatlak, gondolhatlak tetszésem szerint olyannak, amilyenként én tisztellek és szeretlek. El is mondom Neked nagy bizalmasan, hogy rengeteget hallok ám Rólad, de nem hiszem el felét sem annak, amit hallok. Kedves Szűz, te az álmaim asszonya vagy, s amiket hallok Rólad, az mind olyan királynői, meg szuper, meg még szupernél is szuperebb. Ezekből semmit sem hiszek el. Semmit, mert ismerem hálaéneked, melyet örömdobben énekeltél, s ebből az énekből tudom, hogy Te kicsiny vagy, és hogy szolgáló leány vagy. Nem hiszem el, hogy szeszélyes és kifürkészhetetlen "hölgy" volnál, aki mint kegyelembe fogadott maga is valakiket kegyel, másokat

pedig nem kegyel. Tudod, hogy mikre gondolok. Egyáltalán nem hiszem, hogy résztveszel a neveddel vagy akár nevedben üzött iparágakban. A lobogók mind gyanúsak nekem, mert könnyen lesznek harci lobogókká is. A lobogók rendre kiváltságok megtartásáért vagy megszerzéséért lobognak. S ahol kiváltság tanyázik, ott - akár a Te és Fiad nevében is - rendre kardot rántanak. Kardot, amiről mind a ketten tudjuk jól, s ugyanabból a forrásból, hogy annak a hüvelyben a helye. Nemcsak olykor, hanem mindig és egyáltalán. Még ha Fiad életéről van szó, még ha fájdalmas anyává kell lenned..., akkor is.

De abbahagyom már e személyes vallomást, s beszélek inkább arról, ami miatt nem legeslegutolsó, hanem legeslegelső sorban örülj. Örülj, mert megszülhetted azt a Fiút. Olyan szegények lennének nélküle. Reményünk sem volna nélküle. Mária, immár nem a zsenge lány, hanem Jézus Anyja, Te vagy álmaim asszonya, s az álmaim asszonyának tudnia kell mindent, amire gondolok. Tudom, hogy szívesen hallgatsz, mert én nem olykor, hanem mindig és csak a Fiadról akarok beszélni. Veled is, meg mindenki mással is. Másoknál ezzel nem járok mindig sikerrel, de Te biztosan megértesz. S azt is megérted, amit most készülök mondani Neked

Örülj, mert nevelhetted őt, s kezded között ért férfit, s meg kellett Tőle tanulnod, hogy vállalkozásában még egy anyának sincs semmi kiváltsága, mert vállalkozása magáé az Istené: "Aki az Isten akarata szerint cselekszik, az n mi is Ábrahám gyermekeinek tudjuk magunkat, kérem imádkozzék velünk

Róbert Lászlót, kérem, aki a betegsége miatt közénk eljönni nem tudó Raj Tamás rabbi nevében is imádkozik, nemcsak a Bokor régi barátjaként c/ a minket környező országokból érkezett testvéreket kérem imádkozzanak velünk együtt:

a Bécsből jövő Renata Erichet, aki még a rendszerváltás előtt forgatott filmet a máraibesnyői Bokor-ünnepről a külföld számára

s az ugyancsak Bécsből érkező Hanspeter Hurkát, a "Mi is egyház vagyunk" mozgalomból akartak szeretetvilágot teremteni. Elhitték, hogy ez az ellentmondás lehetséges? Vagy csak mondták? Legtöbbjüknél ez utóbbira tippelnek, mert szemrebbenés nélkül váltottak a tegnapi, a százötven évvel korábbi módira: Kaparj kurta, s légy te az ügyesebb... s kerülj a kiváltságosok közé, akik nem istállóban szülnék gyermeket, s akiknél Te hiába kerestél szállást Betlehem utcáin.

Örülj, kedves Sz0z! Örülj? Valóban? Hát éppen sírhatnál is. Nem is csak az istállóba szoruló, a hajléktalan embermilliárdokra gondolok most, hanem még inkább azokra, akik mindent képesek - Rád s Fiadra hivatkozva - "megszentelni". S tudnak rendre

"kiváló viszonyt" fenntartani - Nevedben is, Fiad nevében is - a mindenkori Heródesekkel. S ha Heródes megbukik, róla minden csúnyát elmondva tudnak barátkozni az új Heródesekkel is. A kiváltságokat katonákkal fenntartókkal. Azért örülj, mert Fiad ezekkel az urakkal sohasem szúrta össze a levét, s csak kötélvégen hurcolva lépte át palotáik küszöbét. Ha nem kényszerítették, maradt élete végéig istálló közelben, lágy ruhák és paloták nélkül élő szegényeknél, akiket boldogoknak mondott. Sohasem kenekedett a gazdagokkal, azoknak jajt kiáltott.

Örülj, kedves Szűz! Örülj, mert Isten malmai - ha lassan is, de - örölnék. S a száz és száz út végén, amikor már minden útja elfogyott, egyszer majd csak rájön az ember, aki nemcsak örült sár, de istenarcú lény is, hogy Fiad - az Út. S hogy nincsen más út, csak az, ami mindenki útja lehet. Görögül úgy mondják ezt, hogy katolikosz. Magyarul - egyetemesnek mondják. Kedves Szűz, tudsz-e tenni valamit azért, hogy a katolikusok ne akarjanak felekezeti maradni? Azért, hogy mindenkit egybe akarjanak ölelni? Tudom, hogy értesz engem, s nem téveszted össze az egybeölelést az egybemosással, s a szabadságot a félelemkeltéssel s nyomában az uniformizálással. A Fiad álmát álmodom, akinek igaz zsidóként is volt jó szava a niniveiekről is, meg mindenkiről, aki Isten egyetlen és egyetemes (=katolikosz) útján járni készséges volt. Egybemosni és félelmet keltve infantilizálni - ez a kiváltságokra törekvők szakmája. Akik a Fiadhoz tartoznak, el tudnak fogadni minden elképzelést a titkok világáról, mert tudják, hogy az Őzenet, amely méhedből született meg abban az áldott és istálló betlehemi éjszakában, lebont minden kiváltságot - a titkok és hitvallások tudományában is! -, és új világot teremt. Fiadtól tanulta Rousseau, Rousseautól a mi Csokonai Vitéz Miályunk, mi pedig ámulva épülünk - miként Sylvester szép szavain is - kétszáz éve írt alekexandrínusain:

Az "enyim", a "tied" mennyi lármát szüle,
Miolta a "miénk" nevezet elüle.

Kedves Szűz, tudod-e, hogy nem akarjuk felejteni Fiad üzenetét, amely az "annyi láрма" helyett új világot szeretne teremteni, Bokorligeten is..., az osztózatát, amelyben megszűnik minden el- és szétválasztó kategória, a szegény és gazdag kategóriája is. Újat, ahol leszünk egy család, melynek asztalánál az egykori szegénynek és gazdagnak, az egykori kiváltságosnak és hátrányos helyzetűnek egyaránt terítenek. S az aztalánál nem is Rólad, hanem Veled énekelünk. Úgy, ahogy egykor a dal lelkedben megszületett: Magasztalja lelkem az én Uramat...

Ezért van az, hogy 1995 karácsonyán csak Rólad akarok beszélni testvéreimnek. S olyat és úgy, hogy "örülj, kedves Szűz!".

BULÁNYI GYÖRGY

KARÁCSONY TÖVIBEN - 1995-ben

ADVENT ELSŐ VASÁRNAPJA

"Legyetek... készen, mert abban az órában jön el az Emberfia, amelyekben nem is gondoljátok" - mondja maga az Emberfia. Pál apostol is arról beszél, "hogy itt van már az óra, amikor fel kell ébrednetek az álomból", s meg is mondja, mi mindent jelent ez. Kiemelek valamit belőlük: ne viszálykodásban és irigységben éljünk, hanem öltük magunkra az Úr Jézus Krisztust. Nem kétséges: csak akkor vagyunk készen, ha alter Christus-ként élünk. Az Emberfia tanítványokat gyűjtött, s a tanítványnak csak annyi a dolga - nem több, nem kevesebb! -, hogy olyan legyen, mint Mestere; meg tökéletes, miként mennyei atyja, az Isten. Persze, tekinthetjük az Emberfiához tartozást lelki vigaszra, meg mennyei segítséggel maguknak kiváltságokat biztosító gittegyetnek is, s akkor mindebből semmi sem érvényes, s ez esetben szó sem lehet arról, hogy készen leszünk, amikor eljön az Emberfia.

Mikor jön el az Emberfia? Nem az időpontot tudakolom, hanem az eljövés feltételét. Akkor, amikor Isten megelégteli s megunja, hogy gittegyetné silányítjuk az Emberfia vállalkozását? Vagy akkor, amikor elvégezzük, amiért lettünk, s amire Jézus tanított: megteesszük a mennyei Atya akaratát? Ha azért kell imádkoznunk, hogy "jöjjön el a te Országod, legyen meg az akaratod", akkor számomra nem kétséges, hogy melyik időpont kedves Istennek is, Fiának igységben éljünk, hanem öltük magunkra az Úr Jézus Krisztust. Nem kétséges: csak akkor vagyunk készen, ha alter Christus-ként élünk. Az Emberfia tanítványokat gyűjtött, s a tanítványnak csak annyi a dolga - nem több, nem kevesebb! -, hogy olyan legyen, mint Mestere; meg tökéletes, miként mennyei atyja, az Isten. Persze, tekinthetjük az Emberfiához tartozást lelki vigaszra, meg mennyei segítséggel maguknak kiváltságokat biztosító gittegyetnek is, s akkor mindebből semmi sem érvényes, s ez esetben szó sem lehet arról, hogy készen leszünk, amikor eljön az Emberfia.

Mikor jön el az Emberfia? Nem az időpontot tudakolom, hanem az eljövés feltételét. Akkor, amikor Isten megelégteli s megunja, hogy gittegyetné silányítjuk az Emberfia vállalkozását? Vagy akkor, amikor elvégezzük, amiért lettünk, s amire Jézus tanított: megteesszük a mennyei Atya akaratát? Ha azért kell imádkoznunk, hogy "jöjjön el a te Országod, legyen meg az akaratod", akkor számomra nem kétsége, hogy melyik időpont kedves Istennek is, Fiának is mely, hadakozást többé nem tanul."

Aki készen akar lenni, idejét nem üres várakozással tölti, hanem ráteszi kezét az eke szarvára,